

Beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Nr. 6 – 4 september 2020

1. Achtergrond

De Corona Gedragsunit van het RIVM ondersteunt beleid door gedragswetenschappelijke kennis te ontsluiten, te ontwikkelen en te vertalen naar antwoorden en adviezen voor overheidsbeleid en –communicatie. Het ministerie van VWS is opdrachtgever van de gedragsunit. Na initiële financiering voor periode april – juli via NWO/ZonMw, wordt vanaf 1 augustus het vervolgonderzoek en de ondersteunende inzet tot en met maart 2021 gefinancierd door VWS. In deze rapportage volgen de belangrijkste highlights voor beleid van de opbrengsten van de afgelopen zes weken. Daarbij zijn ook de eerste resultaten van ronde 6 van het vragenlijstonderzoek (survey 19 – 23 augustus) van het RIVM en de GGD'en meegenomen.

Bij de vertaling van de inzichten uit ons gedragsonderzoek naar bruikbare communicatiestrategieën en ondersteuningsinterventies kan gebruik worden gemaakt van onder andere een actuele gedragstaxonomie, het theoretisch kader van de gedragsunit en het communicatie-stappenplan. Deze documenten staan op de [gedragsonderzoekspagina](#) van RIVM.nl. Uiteraard zijn ook de leden van zowel de gedragsunit als van de wetenschappelijke adviesraad hierover te raadplegen.

2. Onderzoekresultaten

Highlights onderzoekresultaten periode 24 juli – 4 september 2020

- Sinds de vorige meetronde geven meer vragenlijst deelnemers aan dat zij het (zeer) waarschijnlijk vinden dat er een tweede golf van Covid-19-besmettingen komt (van 60% naar 76%).
- Het percentage deelnemers aan de vragenlijst dat aangeeft zich te houden aan de hygiënemaatregelen, zoals handen wassen en hoesten of niezen in de elleboog, is redelijk stabiel gebleven.
- De dalende trend in 1,5 meter afstand houden die we eerder zagen, lijkt in specifieke situaties licht te verbeteren. Voor afstand houden geldt dat het percentage deelnemers dat dit (heel) makkelijk vindt tot en met de vijfde meetronde is afgenomen maar daarna weer toenam.
- Het aantal mensen dat niet op drukke plekken is geweest is iets toegenomen na een daling in de periode daarvoor. Daarnaast lijkt het aantal mensen dat omkeert als het te druk is iets te verbeteren.
- Van de mensen met klachten zoals hoesten, niezen, keelpijn, moeilijk ademen en koorts, heeft 32% zich laten testen gedurende de zes weken voorafgaand aan het onderzoek. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van ronde 5.
- Mensen met klachten gaan onverminderd vaak naar buiten: ongeveer even veel als mensen zonder klachten. 90% van de mensen met klachten heeft in de afgelopen week boodschappen gedaan, 64% heeft vrienden of familie bezocht en respectievelijk 41% en 43% is naar de horeca of naar het werk gegaan.
- Ten opzichte van de vorige meting is het draagvlak voor de komende 6 maanden voor veel maatregelen juist weer toegenomen. Dit is opvallend na de afname die in eerdere metingen te zien was. Zo is het draagvlak van afstand houden toegenomen van 68% naar 82% ten opzichte van meting 5.
- Klachten in mentaal welbevinden (eenzaam, gestrest, angstig, slaapproblemen, somber) namen in de eerste 5 metingen gestaag af. Nu lijkt er een stabilisatie of zelfs een lichte toename te zijn.

- Het percentage mensen dat aangeeft nog altijd minder te sporten/bewegen dan voor de crisis is gestabiliseerd (nu 33%). Het percentage dat zegt meer te zijn gaan sport/ bewegen stabiliseert rond de 10%. Van de rokers geeft 30% nog steeds aan meer te roken dan voorheen.
- Nieuw in de gedragsvragenlijst zijn vragen over hoe men tegenover de Coronamelder-app staat. De indruk is dat ca. 40% de app steunt en er achter staat.
- Als laatste punt uit het vragenlijstonderzoek, het vertrouwen in de manier waarop de Nederlandse overheid probeert het coronavirus onder controle te houden is bij de laatste meetronde afgenomen met 23 procentpunt vergeleken met ronde 1. Het percentage deelnemers dat vindt dat de Nederlandse overheid het beter doet dan andere landen is tussen ronde 1 en ronde 6 met 7 procentpunt afgenomen.
- In het literatuuronderzoek is geen bewijs gevonden dat een mondkapjesdrager meer of minder risico-compenserend gedrag laat zien (minder afstand houden, geen drukte vermijden, of minder vaak de handen wassen). Ook uit onderzoek van camera-beelden door het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaven blijkt dat het dragen van een mondkapje geen invloed heeft op afstand houden.

2.1 Onderzoeksactiviteiten in de vakantieperiode

Vanaf juli 2020 is de frequentie van het vragenlijstonderzoek en de interviewrondes teruggebracht van eens per 3 naar eens per 6 weken.

- Inmiddels worden de resultaten van de zesde ronde van het vragenlijstonderzoek geanalyseerd en op 7 september gepubliceerd. In de vakantieperiode zijn geen interviews gehouden; deze worden in aansluiting op het vragenlijstonderzoek uitgevoerd in de week van 7 september.
- Er is gericht literatuuronderzoek uitgevoerd naar het naleven en volhouden van [afstand houden en social distancing](#) (zie bijlage) en de literatuurmemo over [gedragseffecten van Mondkapjesgebruik](#) is geactualiseerd (5 augustus), met een focus op risico-compenserend gedrag en afstand houden van mondkapjesdragers.
- De resultaten van het vragenlijstonderzoek, interviews en literatuuronderzoek ten aanzien van afstand houden, zijn bij elkaar gebracht in een geïntegreerde memo, die inzoomt op determinanten van het gedrag, gericht op 1,5 meter afstand houden in thuisbezoek- en werksituaties. Deze memo is in concept gereed, en wordt medio september aangevuld met de nieuwste inzichten uit de 6^e ronde vragenlijstonderzoek en recent onderzoek van andere onderzoeksgroepen in Nederland.
- Voor het nieuwe werkpakket van de gedragsunit “Inspirerende voorbeelden” is het plan van aanpak in wording. Dit is op vrijdag 4 september besproken in de wetenschappelijke adviesraad van de gedragsunit. De wetenschappelijke advies heeft hierbij het belang van een goed afwegingskader, het benutten van de input van burgers en een doordachte implementatiestrategie vanuit de rijksoverheid benadrukt
- Parallel hieraan hebben de Secretarissen Generaal van het ministerie van VWS en van Financiën gevraagd om samen met de gedragsteams van departementen en inspecties heel concreet aan de slag te gaan om de toenemende besmettingen in de thuissituatie en op het werk aan te pakken met behulp van op gedragsinzichten gebaseerde interventies. Ook vanuit de gedragsunit is hier flink aan bijgedragen. Op dinsdag 1 september zijn de resultaten van de eerste sprint besproken met de SG’s. De focus is daarbij het voorkomen van besmettingen in de thuissituatie op zodanige wijze dat sociaal contact wel goed mogelijk is. Bij de daadwerkelijke realisatie wordt van het RIVM (gedragsunit & LCI) een adviserende rol verwacht.

Uitgebreide rapportages van de resultaten zijn online te vinden:

Vragenlijstonderzoek: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden>

Verdiepende interviews: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/interviews>

Literatuurverkenningen: <https://www.rivm.nl/gedragswetenschappelijke-literatuur>

2.2 Ontwikkelingen gedrag na 24 juli

Algemeen

De zesde ronde van het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd in de vakantieperiode (19-23 augustus) en nadat per 19 augustus de maatregelen verder zijn aangescherpt. Deze aanscherping werd op dinsdagavond 18 augustus aangekondigd. De vragenlijst is hierop nog aangepast. De belangrijkste aanscherping was het dringende advies om het aantal mensen dat je in huis en tuin ontvangt, te beperken tot maximaal 6 gasten (uitgezonderd kinderen tot en met 12 jaar). Daarnaast is de periode van thuisquarantaine teruggebracht van 14 naar 10 dagen.

In totaal hebben 61.651 mensen van 16 jaar en ouder in de periode 19 -23 augustus deelgenomen aan deze ronde van dit onderzoek. De trends die over de zes meetrondes heen gepresenteerd worden zijn gebaseerd op deelnemers die aan alle zes meetrondes hebben meegedaan; dat zijn 24.729 respondenten. De resultaten van meetronde 6 zijn gebaseerd op alle 61.651 respondenten die in deze ronde meededen en kunnen daarom afwijken van de cijfers die bij de trends gepresenteerd worden. De responsgroep vormt geen afspiegeling van de Nederlandse bevolking, maar geeft hier wel een indicatie voor. Het vragenlijstonderzoek betreft een landelijk onderzoek van RIVM en GGD GHOR Nederland samen met de 25 GGD'en.

Hygiënemaatregelen

Het percentage deelnemers dat aangeeft zich te houden aan de hygiënemaatregelen, zoals handen wassen en hoesten of niezen in de elleboog, is redelijk stabiel gebleven. Bij handen wassen zijn er in de meeste situaties geen grote verschillen ten opzichte van de eerdere metingen. De dalende trend in handen te wassen als deelnemers bij iemand op bezoek gaan en wanneer zij weer thuis komen lijkt in deze ronde te stabiliseren. In de overige situaties geven de deelnemers aan nog ongeveer even vaak handen te wassen als in het begin van de coronacrisis.

Vermijd drukte

Ruim de helft (51%) van de deelnemers geeft aan in de voorgaande week niet op een drukke plek te zijn geweest waar ze geen 1,5 meter afstand konden houden. Van degenen die wel op een te drukke plek zijn geweest besloot 30% van hen rechtsomkeert te maken. Het aantal deelnemers dat niet op drukke plekken is geweest is iets toegenomen na een daling tussen de voorgaande rondes. Ook het aantal mensen dat omkeert als ze het te druk vinden lijkt iets te verbeteren.

Uit het literatuuronderzoek naar social distancing (zoals het vermijden van drukte en sociale bijeenkomsten) blijkt dat onder andere het volgen van nieuws, solidariteitsoverwegingen en sociale normen de naleving van social distancing bevorderen. Barrières om niet aan social distancing te doen zijn: het als lastig ervaren van social distancing, verveling, zorgen over het niet kunnen deelnemen aan sociale activiteiten als festivals en vakanties, het hebben van een baan waardoor social distancing niet mogelijk is, en een langere duur van de maatregelen dan verwacht.

Houd 1,5 meter afstand

Het blijft lastig om 1,5 meter afstand te realiseren, maar de dalende trend in afstand houden die we eerder zagen lijkt in specifieke situaties licht te verbeteren (% zelden-nooit te dichtbij). Dit geldt bijvoorbeeld voor het bezoeken van familie en vrienden en thuis bezoek ontvangen. Sinds de versoepelingen van 1 juli jl. zijn horecagelegenheden en culturele instellingen weer geopend en is sporten in georganiseerd verband weer mogelijk. Net als in de bovenstaande situaties lijken de

voorheen dalende percentages deelnemers die voldoende afstand houden ook in deze situaties voorzichtig toe te nemen.

Uit het literatuuronderzoek naar afstand houden lijken kennis en duidelijkheid over afstand houden, maar ook de ervaren praktische haalbaarheid om de 1.5 meter afstand na te kunnen leven, bij te dragen bij aan de naleving hiervan. Daarnaast is het van belang dat men de maatregel als effectief ziet en steunt, en spelen solidariteitsoverwegingen zoals het niet willen besmetten van kwetsbare anderen, en het voelen van een burgerplicht en verantwoordelijk een rol bij naleving. Bezorgd zijn over de eigen gezondheid lijkt minder vaak een reden om fysiek afstand te houden. Sociale invloeden, bijvoorbeeld zien dat anderen afstand houden, hangen positief samen met naleving. Barrières om geen fysieke afstand te houden zijn het hebben van werk waar afstand houden niet mogelijk is, of waar thuiswerken geen optie is. Daarnaast hangen de ervaren toegenomen mogelijkheden om de regels niet na te leven ook samen met een afname van naleving, net als een afname van de mate waarin anderen afstand houden (sociale norm). De kans op boetes bleek geen effect te hebben op de naleving.

2.3 Determinanten – verklaringen voor gedrag

Risico inschatting

Het aantal mensen dat het (zeer) waarschijnlijk vindt besmet te raken is vanaf de eerste tot en met de vierde meetronde gedaald (van 14% naar 8%), en daarna weer toegenomen tot 9% in meetronde 5 en 10% in de laatste meetronde.

Vanaf de vierde meting is aan de deelnemers gevraagd hoe groot zij de kans achten dat er een tweede golf met besmettingen komt. 60% van de deelnemers vond toen een tweede golf (zeer) waarschijnlijk. Bij de laatste meting is dit toegenomen naar 76%.

Effectiviteit inschatting

Voor 1,5 meter afstand houden daalde het percentage deelnemers dat denkt dat deze gedragsregel (heel) veel helpt van 88% bij de eerste twee metingen naar 76% bij de vierde meetronde, maar steeg daarna weer naar 88% bij de laatste meetronde. De gedragsregels om zoveel mogelijk thuis te werken en drukte te vermijden zijn vanaf latere meetrondes gemeten. Het percentage deelnemers dat denkt dat deze gedragsregels (heel) veel helpen, is na een eerste afname weer (iets) toegenomen. Het percentage deelnemers dat denkt dat thuis blijven bij verkoudheidsklachten van huisgenoten (heel) veel helpt, is na een afname gestabiliseerd.

Een toename in het percentage deelnemers dat van mening is dat de maatregel (heel) veel helpt, is te zien voor testen bij verkoudheidsklachten en een niet-medisch mondkapje dragen in het openbaar vervoer (beide zijn vanaf de vierde meting gemeten).

Self-efficacy – is het makkelijk om te doen

Het percentage deelnemers dat het (heel) makkelijk vindt om zich aan de hygiëneregels te houden (handen wassen, in de elleboog niezen, papieren zakdoek gebruiken) is na een afname bij de eerste metingen gestabiliseerd. 'Geen handen schudden' wordt vanaf de eerste meetronde steeds door ongeveer 90% van de deelnemers (heel) makkelijk gevonden. Voor 1,5 meter afstand houden geldt dat het percentage deelnemers dat dit (heel) makkelijk vindt tot en met de vijfde meetronde is afgenomen maar daarna weer toenam. Het percentage deelnemers dat het (heel) makkelijk vindt om 'zoveel mogelijk thuis werken', 'drukke te vermijden' en 'bij verkoudheid thuis blijven' (vanaf de tweede meetronde gemeten) is na een afname gestabiliseerd. Voor 'testen bij verkoudheidsklachten' en 'een mondkapje dragen in het openbaar vervoer' (gemeten vanaf de vierde meetronde) is er eerst een afname en daarna weer een toename in percentage deelnemers dat dit (heel) makkelijk vindt.

Omgeving

Hoe mensen in je omgeving omgaan met bepaalde maatregelen kan van invloed zijn op je eigen gedrag. Het percentage deelnemers dat de meeste mensen in hun naaste omgeving regelmatig hun handen zien wassen, is afgenomen. Bij de overige hygiëneregels (hoesten en niezen in de binnenkant van de elleboog, papieren zakdoekjes gebruiken en geen handen schudden) is dit min of meer gelijk gebleven.

Het percentage deelnemers dat de meeste mensen in hun naaste omgeving minstens 1,5 meter afstand ziet houden, is afgenomen. Dit geldt ook voor de 'zoveel mogelijk thuis werken', 'drukke vermijden' en 'thuis blijven bij verkoudheidsklachten' (vanaf de tweede meting) en 'thuis blijven en geen bezoek ontvangen bij verkoudheidsklachten van huisgenoten' (vanaf de derde meting).

2.4 Draagvlak

2.5

Draagvlak kan een belangrijke aanwijzing zijn voor het volhouden van gedrag. De focus ligt hier op de mate waarin mensen achter de maatregelen staan als deze nog 6 maanden zouden duren. Het draagvlak voor de hygiënemaatregelen is onveranderd hoog gebleven (rond de 90%). Ten opzichte van de vorige meting is het draagvlak voor de komende 6 maanden voor veel maatregelen toegenomen. Zo is het draagvlak van afstand houden toegenomen van 68% naar 82% ten opzichte van meting 5. Ook het draagvlak voor thuis werken en drukke vermijden is toegenomen. Voor de nieuwe maatregel 'bezoek beperken tot 6 personen' is er bij 65% van de deelnemers draagvlak als dit nog 6 maanden zou duren.

In deze zesde meting is ook aan de deelnemers gevraagd in hoeverre ze nu achter lokale maatregelen staan in het geval van toenemende besmettingen. Voor het lokaal verplicht stellen van een mondkapje is het draagvlak het hoogst (69%). Voor de maatregel 'lokaal sluiten van scholen' is het draagvlak het laagst (37%).

2.6 Welzijn en welbevinden

Klachten in mentaal welbevinden (eenzaam, gestrest, angstig, slaapproblemen, somber) namen in de eerste 5 metingen gestaag af. In de zesde ronde lijkt er sprake van een stabilisatie te zijn of zelfs een lichte toename.

Aan de deelnemers is gevraagd naar veranderingen in leefstijl ten opzichte van de periode voor de coronacrisis. Het percentage dat aangeeft (veel) minder te zijn gaan sporten of bewegen is afgenomen sinds de eerste meting tot 33% in de laatste meting, maar laat geen duidelijk verschil zien met begin juli toen de sportverenigingen en sportscholen weer open mochten. Het percentage deelnemers dat (veel) ongezonder eet dan voor de crisis is 11%. Het percentage deelnemers dat aangeeft meer of minder te zijn gaan roken of drinken, is sinds begin mei redelijk constant gebleven. Daarbij is opmerkelijk dat 30% nog aangeeft meer te roken dan voorafgaand aan de coronacrisis.

2.7 Communicatie en vertrouwen

Bijna de helft van de ondervraagden heeft (veel) vertrouwen in de manier waarop de Nederlandse overheid probeert het coronavirus onder controle te houden: 14% heeft (helemaal) geen vertrouwen en de rest (36%) is neutraal. In vergelijking met andere landen doet Nederland het volgens 48% van de deelnemers (veel) beter, terwijl 11% het beleid als (veel) slechter scoort. Het vertrouwen in de manier waarop de Nederlandse overheid probeert het coronavirus onder controle te houden is bij de zesde meetronde afgenomen met 23 procentpunt vergeleken met ronde 1. Het percentage deelnemers dat vindt dat de Nederlandse overheid het beter doet dan andere landen is met 7 procentpunt afgenomen.

2.8 Vakantie

2.9

In ronde 6 is gevraagd of deelnemers na 15 juni op vakantie zijn geweest. 37% is op vakantie geweest, 58% niet en 5% was tijdens het onderzoek op vakantie. Van degenen die na 15 juni op vakantie te zijn geweest, is 57% in Nederland op vakantie geweest, 48% in Europa en 0,3% buiten Europa.

2.10 Thuisblijven, testen, isolatie

2.11

In ronde 6 is opnieuw gevraagd naar gedrag rondom testen. Van de mensen met klachten zoals hoesten, niezen, keelpijn, moeilijk ademen en koorts, heeft 32% zich laten testen gedurende de zes weken voorafgaand aan het onderzoek. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van ronde 5. Van de mensen die zich al eens hebben laten testen, geeft 88% aan zich nog een keer te zullen laten testen als ze de komende weken opnieuw klachten zouden krijgen. Van de mensen zonder verkoudheidsklachten is 83% bereid zich te laten testen als ze klachten zouden krijgen. Ook deze intentie is toegenomen sinds ronde 5, maar er is wel een duidelijk verschil tussen de intentie en het daadwerkelijk laten testen bij klachten.

Van de mensen met symptomen die kunnen wijzen op COVID-19, volgt een groot deel het advies om thuis te blijven niet op. Mensen met klachten, zoals een loopneus, hoesten/niezen, keelpijn, moeilijk ademen, verhoging en koorts gaan ongeveer even veel naar buiten als mensen zonder klachten. Aan de deelnemers van het onderzoek is gevraagd of ze in de afgelopen 7 dagen naar buiten zijn geweest. 90% van de mensen met klachten heeft boodschappen gedaan, 64% heeft vrienden of familie bezocht en respectievelijk 41% en 43% is naar de horeca of naar het werk gegaan.

Van de deelnemers aan de vragenlijst zijn 189 mensen (0,4%) sinds 1 juni benaderd door de GGD omdat zij in nauw contact zijn geweest met iemand die besmet was met het coronavirus. Daarvan geeft 55% aan dat zij in de 14 dagen daarna niet uit huis zijn geweest en 93% geeft aan dat zij in de 14 dagen na het contact met de GGD geen bezoek hebben ontvangen.

2.9 Corona-app

Nieuw in de gedragsvragenlijst zijn vragen over de Coronamelder -app: Hoe staat men tegenover de Corona app? Vooruitlopend op de definitieve resultaten is de indruk dat ca. 40% de app steunt en er achter staat: 44% is positief over de invoering; 43% is van plan om de app te gaan gebruiken; 39% denkt dat deze bijdraagt aan de bestrijding van het corona-virus en 37% vertrouwt dat de informatie strikt vertrouwelijk blijft. Rond de 20% van de deelnemers staat neutraal in invoering van de app of het plan om het te gaan gebruiken, en zou dus wellicht ook nog te bewegen zijn om de app te installeren. Ca. 16% staat negatief tegenover de invoering van de app en 22% is niet van plan de app te gaan gebruiken.

2.10 Mondkapjes

Uit onze [literatuur update](#) blijkt dat er geen robuust bewijs is dat een mondkapjesdrager meer of minder risico-compenserend gedrag laat zien (minder afstand houden, geen drukte vermijden, of minder vaak de handen wassen). Ook uit [onderzoek](#) door het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaven (NCSR) op basis van camera-beelden (uitgevoerd mei/juni), dat cofinanciering vanuit het RIVM Corona gedragsonderzoek ontving in het kader van verdiepend onderzoek, blijkt dat het wel of niet dragen van een mondkapje geen invloed heeft op de mate waarin mensen zich houden aan de regels voor afstand houden. Drukke lijkt de belangrijkste voorspellende factor voor minder afstand houden. Het vrijwillig dragen van een mondkapje maakt daarbij geen verschil. Mensen mét een mondkapje op, houden zich wel beter aan het advies om niet met de handen aan mond, neus of ogen te komen dan niet-

mondkapjesdragers. Uit het onderzoek blijkt ook dat 80% van de mensen die vrijwillig een mondkapje dragen terwijl ze door de winkelstraat lopen, dit op de juiste manier doen: over de neus en mond.

De gedragsunit is momenteel ook betrokken als adviseur bij de onderzoeken die Amsterdam en Rotterdam plaatsvonden tijdens de mondkapjes verplichting in enkele winkelstraten in beide steden.

3. Corona Gedragsunit in het nieuws

De resultaten van de Corona Gedragsunit zijn in het nieuws gekomen via diverse media, waaronder Financieel Dagblad (Corona in de zomer), Trouw (mondkapjes literatuur) en door radio-interviews van leden van de wetenschappelijke adviesraad (BNR, RTV Utrecht, EenVandaag, NOS Met het oog op morgen). Hierbij was met name aandacht voor jongeren en de manier waarop communicatie over het volhouden van de 1,5 meter afstandmaatregel het beste kan plaatsvinden.

Bij deze de URL's naar de media-uitingen waar medewerkers van de gedragsunit of leden van de onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad van de gedragsunit bij betrokken waren, dan wel waarin verwijzingen waren opgenomen naar onderzoeksresultaten van de gedragsunit:

<https://fd.nl/weekend/1352798/corona-in-de-zomer-wel-luisteren-niet-gehoorzamen>
<https://digitaaltrouw.nl/trouw/1013/article/1184623/22/1/render/?token=04cc6fa91ec22cf7dcb855c4687632da>
<https://www.nd.nl/nieuws/nederland/986407/hoer-bereik-je-jongeren-met-coronacampagne-blijf-binnen-is-niet-le>
<https://www.margriet.nl/gezondheid/laks-omgaan-met-coronamaatregelen/>
<https://digitaalvolkskrant.nl/volkskrant/1021/article/1186706/5/1/render/?token=4db1e4875e606d6d1cb89152c0ebdfc1>
<https://www.nu.nl/weekend/6070663/op-basis-van-welke-onderzoeken-wordt-de-mondkapjesdiscussie-uitgevochten.html>
<https://eenvandaag.avrotros.nl/item/jongeren-kijken-niet-naar-een-persconferentie-zet-een-rapper-in-of-een-speler-van-ajax/>
<https://www.bnr.nl/nieuws/gezondheid/10418586/vertrouwen-in-corona-aanpak-kabinet-brokkelt-af>
https://www.limburger.nl/cnt/dmf20200818_00172079/hoogleraar-gezondheidsverschillen-officiële-taal-maakt-ziek-en-gestresst
<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/08/21/de-preken-werken-niet-meer-en-de-polarisatie-groeit-a4009440>
<https://www.parool.nl/amsterdam/de-spagaat-van-halsema-wel-regels-maar-amper-sancties~bae8a7cb/>
<https://www.bnr.nl/nieuws/gezondheid/10418739/aanpak-verspreiding-coronavirus-in-achterstandswijken-schiet-tekort>
<https://www.socialeVraagstukken.nl/communiceer-beter-over-hoe-je-te-gedragen-tegen-het-virus/>
<https://www.nporadio1.nl/politiek/26065-aftreden-grapperhaus-kan-geloofwaardigheid-van-het-kabinet-redde>
<https://www.eoswetenschap.eu/psyche-brein/ik-kan-me-nauwelijks-voorstellen-dat-we-straks-weer-massaal-handen-gaan-schudden>

4. Blik vooruit komende weken

- De volgende beleidsrapportage wordt opgeleverd op 24 september. Hierna verschijnen de beleidsrapportages zes-wekelijks.
- De zesde ronde interviews wordt afgenomen in de week van 7 september.
- De geïntegreerde memo Afstand houden volgt medio september.
- Oplevering eindrapportages aan ZonMw / NWO van de uitgevoerde onderzoekscomponenten (vragenlijst onderzoek, interviews, social media analyses en verdiepend onderzoek) in periode maart – juli, verwachten we in oktober op te kunnen leveren.
- Opname van gedragsindicatoren op het Corona Dashboard - planning hiervan volgt.
- De 7^e meting van de gedragsvragenlijst loopt van 29 september – 2 oktober.